

sti, a poznato je da su iskreni hafizi (Kur'ani koji hodaju) najveća čast i vrijednost onoga što čovjek vremena može doseći u komunikaciji sa sobom i drugima, te u komunikaciji sa različitim svjetovima.

Nadati se da će uskoro izaći nova, neka druga knjiga nastavak ove prve.

Dok je Hafiz Esad (Lav) u snazi, moći, pameti i dok ne prenese svoja brojna znanja i vještine nekome ili nekima, također, posebnima oko nas ■

Fahira Fejzić-Čengić

Carla Del Ponte
i Chuck Sudetic

GOSPOĐA TUŽITELJICA

Suočavanje s najtežim
ratnim zločinima i
kulturom nekažnjivosti

**Madame Prosecutor:
Confrontations with Humanity's
Worst Criminals and the Culture
of Impunity,**

za bosanskohercegovačko
izdanje *Buybook*, Sarajevo,
2008. godina

Inspirativna i zanimljiva knjiga Carle Del Ponte napisana uz pomoć izvještača *New York Timesa* Chuca Sudetica, obuhvata trinaest konstruktivno osmišljenih

poglavlja čiji sadržaj čitateljima nudi autentičan i vrijedan uvid u ono što se stvarno dešavalo za vrijeme obavljanja dužnosti na mjestu Glavne tužiteljice Međunarodnog tribunala za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju od 1999. do 2007., te Tribunala za ratne zločine počinjene u Ruandi u periodu od 1999. do 2003. godine.

Autorica u Predgovoru konstatuje da je u genezi njene tužiteljske karijere, gumeni zid ili tzv. "muro di gomma" kao lukavo i perfidno osmišljeni odbrambeni mehanizam vlada, visokih dužnosnika te političkih vođa koji dotični podižu svaki put kada im se pri traganju za istinom obraćamo za pomoć, spravljen na način da govorenjem moćnika samo o onome što želimo čuti, nikada ne posumnjamo, a kamoli raskrinkamo njihovu stvarnu težnju i namjeru da naš pristup željenoj i traženoj pravdi onemoguće.

U prvom poglavlju „Sudaranje s muro di gomma do 1999.“, autorica otkriva da se prije nego što se 1980. godine prvi put susrela sa pozivom tužioca, prilikom svojih advokatskih početaka u kojima je obavljala posao branioca osoba optuženih za zločine- uglavnom pljačke i provale, nerijetko osjećala nezadovoljnom i potištenom već samom pomišlju na to da će u sudnici morati braniti nekoga za koga je znala da je kriv i da bi trebao biti iza rešetaka.

U drugom poglavlju “Suočavanje s ratnim zločinima u Jugoslaviji”, Carla Del Ponte ističe da i uprkos mišljenjima evropske (i svjetske) javnosti o tome, društveni uslovi i različite kulture nisu uzrok ratnih zločina, nego iste započinju ljudi koje nahuškavaju njihove političke i vojne vođe, navodeći primjer Jugoslavije za čiji je raspad 90-ih godina odgovoran relativno mali broj korumpiranih muškaraca i žena koji su svoje narode potaknuli na neizmjereno nasilje; zločinačka povorka ubica-divljaka koji su započeli krvavu agresiju na Bosnu i Hercegovinu i njen narod, a među njima Slobodan Milošević i Franjo Tuđman kao glavni krivci, ali i njihovi šticećenici koji su dočepavši se vlasti, pretvaranjem strahova u svojim narodima u histeriju – u nekontrolisanu nacionalnu mržnju te nacionalističko ludilo, na taj način

narod okrećući jedan protiv drugoga, istu nastojali ojačati i zadržati.

Dojučerašnji stalni pacijenti umobolnica i zatvora, odatle delegirani i postavljeni pravo za snajpere i psihopate koje su ubijale radi novca, pljačkanja i seksualne naslade.

U drugom poglavlju autorica ukazuje na golem propust Haškog tribunala koji, iako je u svom postupanju (prividno) nezavisan od drugih institucionalnih tijela odnosno državnih organa, ne posjeduje ovlasti kakve imaju sudovi suverenih država, što znači da nema poput nacionalnih sudova ingerencije da države prisili na bilo šta. Sve što može tražiti je dobrovoljna saradnja zemalja koja prečesto zavisi o političkim kriterijima, naročito o političkim interesima pojedinaca na vlasti.

S tim u vezi, ukoliko vođe tih država ne žele da Tribunal otkrije ključne dokaze, ukoliko ne žele da Tribunal dođe do najvažnijih svjedoka ili uhapsi pojedince koji su pod njegovom nadležnošću, oni jednostavno mogu odlučiti da ne saraduju.

Dokaze je moguće prikrivati, svjedoke progoniti, a bjegunce sakrivati.

Tužilaštvo ne raspolaže vlastitom sudskom policijom koja bi progonila i hapsila okrivljenike, niti je Tribunal ovlašten kazniti države

koje odbijaju saradnju. Autorica piše da je najveći period svoga mandata provela pokušavajući prisiliti Srbiju i Hrvatsku na ispunjenje njihovih međunarodnih obaveza, odnosno na saradnju sa Sudom, te u tom kontekstu vjerovatno ne treba ni pominjati da neposjedovanje određenih ovlasti, Haški tribunal nužno gura u područje politike, čineći ga njenim instrumentom i igračkom.

U trećem poglavlju "Suočavanje s genocidom u Ruandi" doznajemo da korijene kulture nekažnjivosti kada je u pitanju genocid u Ruandi koji su 1994. godine započeli Huti, a pobjedom Ruandske patriotske fronte – RPF-a okončali Tutsi, pronalazimo i nekoliko desetljeća prije, kada su evropski kolonijalni vladari razdvojili Hute od Tutsa, a Ruanda je nakon Prvog svjetskog rata bila belgijska kolonija.

Jedina bitna stvar u sukobu dvaju afričkih etniciteta je ta da su i jedan i drugi narod vršili nasilje, teško kršeći međunarodno humanitarno pravo, i u vojnoj akciji pobivši golem broj civila.

U četvrtom poglavlju „Natezanje s Beogradom: 2000. i 2001.“, Carla Del Ponte vješto opaža kako je za netrpeljivost Srbije i njenog naroda spram Haškoga tribunala, kriva antihaška propaganda prosrpski orijentisanih političkih lidera, koji su svojom višegodišnjom kultu-

rom pljuvanja, blaćenja, ismijavanja i nipodaštavanja rada Tribunala, u narodu uspjeli probuditi osjećaj neprikosnovene mržnje prema istom.

Miloševićeva dugogodišnja, protiv Tribunala usmjerena propaganda koju je posredstvom srbijanskih medija širio, i koja je zarazila i njegove političke i idejne sljedbenike poput Koštunice – žustroga protivnika Miloševićevog izručenja Tribunalu, učinila je da Srbi lako povjeruju upornim medijskim ponavljanjima o Tribunalu kao sastavnome dijelu urote kojom Zapad želi uništiti Srbe.

Carla Del Ponte navodi da su u svakoj državi izloženoj napadu, kao što je Srbija bila izložena napadu NATO-a, kao što su Sjedinjene Države bile izložene napadu Al-Qaaide, i kao što je, nešto kasnije, Irak bio izložen napadu Amerike i njenih saveznika, ljudi osjetljivi na "sirenski zov službene propagande koja ih poziva na odbranu domovine i njene časti", nezavisno od toga koliko je režim te zemlje brutalan ili prilagođen čovjeku i njegovim potrebama.

Nesaradnja političkih vođa za zločine odgovornih država sa Haškim tribunalom nije jedini razlog izostajanja rezultata njegove misije, što će autorica argumentovati sadržajem petog poglavlja "Natezanje s birokracijom Tribunala: 2000. do 2002.", ističući da se zahvaljujući

nedovoljnom broju ljudi sposobnih da sastave kvalitetne optužnice te iste potkrijepe u sudnici, prevelik broj istražitelja fokusirao na prikupljanje podataka koji su dokazivali krivicu isključivo pojedinaca nižega ranga, zanemarujući osobe radi kojih je Vijeće sigurnosti u biti i osnovalo Tribunal – osobe koje su ratnih godina u Jugoslaviji bile na najvišim političkim, vojnim te sigurnosnim položajima, i koje su za zločine bile najodgovornije.

Autorica će potencirati da donošenje pravedne presude svakom onom ko je odgovoran za ma kakve zločinačke radnje ne smije izostati čak i ukoliko je riječ o enormno golemoj cifri optuženika, podsjećajući nas na svoju prvu posjetu Ruandi prilikom koje je, prikupivši informacije o dvije hiljade pojedinaca osumnjičenih za genocid, Istraživački tim ovaj broj ubrzo smanjio na dvjesto osumnjičenika, te i ovu cifru ubrzo smanjivši pod pritiscima koji su dolazili izvan Tribunala.

Mada fokusirano na prikupljanje podataka i dokazivanje krivice osoba sa najviših državnih instanci, Carla Del Ponte navodi da je apsurdno da Tužilaštvo i uprkos postojanju dokaza protiv osumnjičenika koji je npr. ubio šest hiljada ljudi, odlučuje protiv njega ne provoditi kazneni postupak radi nedovoljne visine ranga osumnjičenog, a potom je

upitno i da li će mu se uopće ikada i suditi radi pretrpanosti ruandskoga pravosudnoga sistema zaostalim predmetima.

Carla Del Ponte u šestom poglavlju “Natezanje s Beogradom: 2002. i 2003.” ističe da su Haškome tribunalu trebale činjenice koje tere te ratne zločince na način direktne povezanosti određenih optuženika sa zločinačkim radnjama, te da kada je u pitanju Milošević, Tribunalu nisu bili potrebni dokazi o ubijanjima, silovanjima te drugim zločinima koji su se neminovno desili, već dokazi koji određenu osobu – konkretno Miloševića povezuju sa dotičnim ubijanjima, silovanjima te drugim i njima sličnim zločinima.

U sedmom poglavlju “Natezanje s Kigalijem: 2000. i 2001.”, autorica otkriva da je zahvaljujući neželji ruandskoga tužilaštva i ruandskih vlasti da sa Tribunalom sarađuju, i uprkos vjerodostojnim izvještajima o tutsijevskim masakrima, Haški tribunal uporno podizao optužnice isključivo protiv Hutua, što je bio plod svjesnosti Tribunala da će otvaranje istrage nad Ruandskim patriotskim frontom, vlasti u Kigaliju dirnuti u bolnu tačku, jer su predsjednik Kagame i ostale tutsijevske vođe najveći dio svoga političkoga legitimiteta zasnivali upravo na pobjedi RPF-a nad Hutuima kao počiniteljima genocida 1994. godine.

Autorica u osmom poglavlju "Natezanje s Beogradom: 2003. i 2004." iznosi da su beogradske vlasti insistirale na tome da kancelarija Tužilaštva prilikom analize i pripremanja pojedinih osjetljivih dokumenata za suđenje, u tajnosti zadrži one nad kojima su beogradske vlasti zahtijevale "zaštitne mjere", te da su srbijanski zvaničnici od Tribunala tražili i da pred javnošću drži "zapečaćenima" imena četvorice generala: Pavkovića, Lazarevića, Dorđevića te Lukića, među kojima je ovaj posljednji bio druga osoba po rangu u srpskoj policiji, i koju baš zbog toga, te zato što je za saradnju sa Haškim tribunalom neophodna saradnja policije, niko neće htjeti uhapsiti.

Carla Del Ponte devetim poglavljem "Natezanje s Kigalijem: 2002. i 2003." ističe da je ruandska vlada sa tutsijevskom većinom onemogućavala Haški tribunal u spoznavanju istine o ruandskome genocidu, uvodeći u junu 2002. godine propise o kretanju ruandskih državljana, montiranim s ciljem ograničavanja kretanja svjedoka koji su iz Ruande putovali u Tribunal u Arushi, i čije je svjedočenje bilo ključno za kazneni progon optuženih za genocid, te da je cilj ruandske vlade kojom su dominirali Tutsiji bilo prikrivanje istine o zločinačkim radnjama tutsijevske RPF 1994. godine, s obzirom

na činjenicu da se dobar dio krivaca za počinjeni genocid prometnuo u ruandsku političku i vojnu elitu.

Desetim poglavljem "Natezanje sa Zagrebom od 1999. do 2007.", doznajemo o neželji, ovoga puta hrvatskih zvaničnika poput Sanadera i Račana da sarađuju sa Tribunalom u vezi sa predmetom zvanim – Ante Gotovina; zločincem koji je komandovao "ustaškim" vojnim jedinicama u paklenoj operaciji "Oluja", te drugim optuženim Hrvatima poput Blaškića, Kordića ili Bobetka, kao i o Tuđmanovoj, na samrtničkoj postelji izrečenoj "prkosnoj" tvrdnji o Hrvatskoj koja nikada ne bi smjela dozvoliti hapšenje i izručenje Hagu hrvatskih "časnika" koji su učestvovali u vojnoj akciji vraćanja hrvatskoga teritorija pod nadzor hrvatske vlade, odnosno oslobađanja vlastite zemlje od zla.

Jedanaesto poglavlje "Natezanje s Kosovom: od 1999. do 2007." otkriva da je istraživanje slučaja zvanog Kosovo najfrustrirajuće od svih istraga koje je Tribunal za bivšu Jugoslaviju proveo, jer i uprkos nastojanju političkih lidera poput Ibrahima Rugove te drugih umjerenjaka da primijene nenasilne metode otpora srpskoj opresiji krajem 80-tih i u 90-tim godinama, Kosovo nije imalo gotovo nikakvih funkcionalnih institucija vlasti, te veoma malo predstave o vladavini zakona izuzev

drevnoga zakona odmazde o kome su pisali Homer i grčki tragičari. Albanski jezik kao jedan od najstarijih u Evropi imao je malo govornika koji nisu Albanci, srpski svjedoci pobjegli su preko kosovskih granica u Srbiju i Crnu Goru, a pridobivanje izvornih albanskih prevodilaca kao i svjedoka otežavalo je procesuiranje ratnih zločina jer u ovoj – još za vremena bivše Jugoslavije najnerazvijenijoj regiji, haški istražiocima nisu uspijevali prikupiti dokaze oslanjajući se na lokalne kosovske vlasti.

U pretposljednem, dvanaestom poglavlju “Natezanje s Beogradom: od 2004. do 2006.” Carla Del Ponte podsjeća da je nakon četiri godine saslušanja, odbrani ostalo još samo četrdeset sati izlaganja koje je preduhitrila Miloševićeva, navodno iznenadna smrt, iako je znajući za vlastitu bolest, Milošević morao znati i to da se miješanjem lijekova, odnosno uzimanjem nepropisanih koji suzbijaju korisne efekte njegovoga, za visok pritisak propisanoga lijeka, igra sa životom.

Carla Del Ponte u posljednjem, trinaestom poglavlju “Natezanje s Beogradom i Crnom Gorom: 2006. i 2007.” ističe da bi presuda Međunarodnoga suda pravde o ulozi Srbije u ratu u Bosni i Hercegovini bila drugačija da su imperativno i pod prijetnjom kazne, suci direktno od Srbije zatražili izravan pristup cjelokupnoj arhivi VSO-a, a ne samo

necenzuriranoj verziji pomenutih dokumenata čime je onemogućen uvid u nadzor Srbije i usmjeravanje srpskih ratnih nastojanja u Bosni; u opisani način kojim je Srbija pomagala i finansirala ratna strijeljenja Srba u BiH, potvrđujući vojsku bosanskih Srba produženom rukom JNA.

Pogovorom kao završnim dijelom knjige, Carla Del Ponte i Chuck Sudetic ukazuju na činjenicu da je Vijeće sigurnosti UN-a Tribunal za bivšu Jugoslaviju osnovalo dok su u BiH činjeni ratni zločini, poručujući da bi efekat međunarodnih pravosudnih institucija mogao biti konstruktivniji i veći ukoliko bi one na vrijeme, te i prije uspostave samoga mira, agresivnije afirmisale svoj autoritet.

Pravda ne smije čekati mir, u prevedenom – ona ne smije čekati ishod rata i njegov kraj, mirovne sporazume, sudske procese i danoćna pregovaranja, nego djelovati momentalno i urgentno kako ne bi bilo nepredviđeno odbjeglih i u tome uspješnih – nekažnjenih ili nedovoljno kažnjenih njenih prekršilaca, o čemu smo mogli doznati i u isto se uvjeriti čitajući ovu vrsnu knjigu ■

Milica Bonar